

Voorstel van wet van de leden Six Dijkstra en Kathmann over een algemeen kader voor wetenschappelijke toetsing van risicoprofileringsalgoritmen (Kaderwet toetsing algoritmen)

VOORSTEL VAN WET

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. (definities)

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

1. *algoritme*: een lijst van regels en instructies die een computer geautomatiseerd volgt bij het maken van berekeningen om een probleem op te lossen of een vraag te beantwoorden.
2. *profilering*: profilering als bedoeld in artikel 4, onderdeel 4, van Verordening (EU) 2016/679.
3. *risicoprofileringsalgoritme*: een set van regels en instructies op basis waarvan geautomatiseerd een risico op normovertreding wordt ingeschat of een selectiebeslissing wordt gemaakt of voorbereid.
4. *profileringskenmerken*: persoonlijke-, situationele-, gedragsmatige- of dossierkenmerken op basis waarvan een risico op normovertreding wordt ingeschat of een selectiebeslissing wordt gemaakt.
5. *persoonsgegevens*: persoonsgegevens als bedoeld in artikel 4, onderdeel 1, van Verordening (EU) 2016/679.
6. *bijzondere persoonsgegevens*: bijzondere categorieën van persoonsgegevens als bedoeld in artikel 9, van Verordening (EU) 2016/679.
7. *bestuursorgaan*: bestuursorgaan als bedoeld in artikel 1:1, lid 1, van de Algemene wet bestuursrecht.
8. *samenwerkingsverband*: samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 1, lid 1 van de Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden.
9. *indirect onderscheid*: indirect onderscheid als bedoeld in artikel 1, lid 1, onderdeel c, van de Algemene wet gelijke behandeling.
10. *objectieve rechtvaardiging*: objectieve rechtvaardiging als bedoeld in artikel 2, eerste lid, Algemene wet gelijke behandeling.
11. *beschermde gronden*: beschermde gronden als bedoeld in artikel 1, lid 1, onderdeel c, van de Algemene wet gelijke behandeling en artikel 2, lid 2, onderdeel b, van de Richtlijn gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming (2000/43/EG).

12. Autoriteit Persoonsgegevens: de autoriteit als bedoeld in artikel 6 van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming.

13. Functionaris voor gegevensbescherming: de functionaris als bedoeld in artikel 37 van Verordening (EU) 2016/679.

Artikel 2. (reikwijdte)

1. Deze wet is van toepassing op:
 - a. bestuursorganen;
 - b. samenwerkingsverbanden;
 - c. bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen andere entiteiten worden aangewezen.
2. In deze wet worden de organen, personen en colleges, bedoeld in het eerste lid, onderdelen b en c, die op grond van de Algemene wet bestuursrecht geen bestuursorgaan zijn, gelijkgesteld met een bestuursorgaan.
3. De wet is van toepassing op risicoprofileringsalgoritmen voor zover deze niet als een AI-systeem kwalificeren onder Verordening (EU) 2024/1698.
- 4.

Artikel 3. (Algoritmeregister)

1. Er is een Algoritmeregister.
2. Indien een bestuursorgaan inzet pleegt van een risicoprofileringsalgoritme, dan wordt de onderbouwing van de noodzaak van deze inzet, evenals een beschrijving van de werking van het algoritme, gepubliceerd in het Algoritmeregister.
3. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt de wijze voor het uitvoeren van het onder het tweede lid bepaalde nader beschreven.

Artikel 4. (bijzondere categorieën persoonsgegevens)

1. Voor zover dit strikt noodzakelijk is om gemaakte onderscheid, zoals bedoeld in artikel 7 lid 1 onderdeel d, vast te stellen mogen bestuursorganen uitzonderlijk bijzondere categorieën persoonsgegevens verwerken, mits passende waarborgen worden geboden voor de grondrechten en fundamentele vrijheden van natuurlijke personen. Naast de bepalingen van Verordeningen (EU) 2016/679 en (EU) 2018/1725 en Richtlijn (EU) 2016/680 moeten voor een dergelijke verwerking alle volgende voorwaarden van toepassing zijn vervuld:
 - a. de opsporing en correctie van vooringenomenheid kunnen niet doeltreffend worden vervuld door het verwerken van andere data, waaronder synthetische of geanonimiseerde data;
 - b. de bijzondere categorieën persoonsgegevens zijn onderworpen aan technische beperkingen voor het hergebruik van persoonsgegevens, en geavanceerde beveiligings- en privacybeschermingsmaatregelen, waaronder pseudonimisering;
 - c. de bijzondere categorieën persoonsgegevens zijn onderworpen aan maatregelen om ervoor te zorgen dat de verwerkte persoonsgegevens worden beveiligd, beschermd met passende waarborgen, waaronder strikte controles en documentatie van de toegang ertoe, om misbruik te voorkomen en ervoor te zorgen dat alleen personen

- die gemachtigd zijn toegang tot die persoonsgegevens hebben met passende vertrouwelijkheidsverplichtingen;
- d. de bijzondere categorieën persoonsgegevens worden niet verzonden, doorgegeven of anderszins geraadpleegd door andere partijen;
 - e. de bijzondere categorieën persoonsgegevens worden verwijderd zodra de vertekening is gecorrigeerd of de periode van bewaring van de persoonsgegevens ten einde is gekomen, indien dit eerder is;
 - f. het register op grond van Verordeningen (EU) 2016/679 en (EU) 2018/1725 en Richtlijn (EU) 2016/680 van verwerkingsactiviteiten bevat de redenen waarom de verwerking van bijzondere categorieën persoonsgegevens strikt noodzakelijk was om vertekeningen op te sporen en waarom die doelstelling niet kon worden bereikt door de verwerking van andere data.
2. Indien verwerking van bijzondere persoonsgegevens zoals beschreven in lid 1 niet mogelijk is, zijn bestuursorganen bevoegd om gebruik te maken van gegevens van het Centraal Bureau Statistiek ten behoeve van statistisch of wetenschappelijk onderzoek op basis van artikel 41 van de Wet op het CBS.

Artikel 5. (gelijkheidsmetriek)

1. Groepen gekenmerkt door beschermde gronden worden niet onderworpen aan een grotere kans op het ondervinden van een gevolg van het besluitvormingsproces door toepassing van een risicoprofileringsalgoritme.
2. De gebruikte beschermde gronden worden kenbaar gemaakt bij publicatie in het Algoritmeregister.

Artikel 6. (modelkeuze)

1. Ten behoeve van de controleerbaarheid en uitlegbaarheid dienen parametrische statistische modellen door bestuursorganen te worden gebruikt voor risicoprofileringsalgoritmen.
2. Het gebruikte parametrische statistische model wordt kenbaar gemaakt bij publicatie in het Algoritmeregister.
3. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur het vaststellen van een schikt statistisch model van de in het eerste lid bedoelde modelkeuze en de in het tweede lid bedoelde functionele aannames nader beschreven.

§ 2. Beschrijving van de toets

Artikel 7. (kwalitatieve toets)

1. Bestuursorganen voeren een kwalitatieve toets uit voor alle profileringskenmerken die verwerkt mogen worden ten behoeve van inzet van een risicoprofileringsalgoritme. De profileringskenmerken worden hierbij getoetst aan de volgende uitsluitingsgronden:
 - a. Wettelijke uitsluitingsgronden;
 - b. Het hebben van een bekend of voorzienbaar proxykarakter voor een beschermde groep waarvan gebruik niet objectief gerechtvaardigd kan worden;

- c. Niet-noodzakelijkheid;
 - d. Subjectiviteit;
 - e. Veranderlijkheid;
 - f. Onbetrouwbaarheid.
2. Resultaten volgend uit de in het eerste lid bedoelde kwalitatieve toets zullen kenbaar worden gemaakt bij publicatie in het Algoritmeregister.
 3. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt de in het eerste lid bedoelde kwalitatieve toets nader beschreven.

Artikel 8. (kwantitatieve toets)

1. Bestuursorganen voeren een kwantitatieve toets uit om het veronderstelde verband tussen profileringskenmerken en het nagestreefde vast te stellen. Bij het uitvoeren van de kwantitatieve toets wordt achtereenvolgens:
 - a. indien mogelijk, een willekeurige steekproef getrokken uit de doelpopulatie;
 - b. een statistische hypothesetoets uitgevoerd om een verband vast te stellen tussen de profileringskenmerken en het legitiem nagestreefde doel;
 - c. het voorspellende vermogen van profileringskenmerken vastgesteld, hetzij op zichzelf, hetzij samen met andere profileringskenmerken;
 - d. het gemaakte onderscheid gemeten volgens de in artikel 5 lid 1 bedoelde gelijkheidsmetriek.
 - e. de effectiviteit voortkomend uit toepassing van een risicoprofileringsalgoritme vastgelegd middels relevante prestatievereisten.
2. Resultaten volgend uit de in het eerste lid bedoelde kwantitatieve toets zullen kenbaar worden gemaakt bij publicatie in het Algoritmeregister.
3. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt de in het eerste lid bedoelde kwantitatieve toets nader beschreven.

Artikel 9. (objectieve rechtvaardiging)

1. De geschiktheid, noodzakelijkheid, proportionaliteit en subsidiariteit van de profileringskenmerken en van het risicoprofileringsalgoritme worden als geheel in relatie tot het nagestreefde doel onderbouwd.
2. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt de in het eerste lid bedoelde objectieve rechtvaardiging nader beschreven.

§ 3. Verantwoording

Artikel 10. (validatie, evaluatie en monitoring)

1. Voordat een bestuursorgaan een risicoprofileringsalgoritme in gebruik neemt, wordt door een onafhankelijke interne of externe partij gevalideerd of aan de vereisten zoals geformuleerd in deze wet is voldaan.
2. Bestuursorganen dragen zorg voor de continue monitoring van de werking van een risicoprofileringsalgoritme, onder meer door:

- a. het monitoren van op voorhand vastgelegde prestatievereisten, zoals bedoeld in artikel 8, eerste lid onder e;
 - b. het periodiek actualiseren van documentatie over risicoprofileringsalgoritmen en in ieder geval bij substantiële wijzigingen aan een risicoprofileringsalgoritme;
 - c. het bijhouden van gegevens over het besluitvormingsproces waarin een risicoprofileringsalgoritme wordt ingezet.
3. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt nader beschreven de wijze voor het uitvoeren van de in het eerste lid bedoelde validatie en worden nadere eisen gesteld aan de partijen verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan.

Artikel 11. (implementatie)

1. Indien een bestuursorgaan een risicoprofileringsalgoritme in gebruik neemt, dan draagt deze zorg voor:
 - a. de vastlegging van hoe uitkomsten van een risicoprofileringsalgoritme worden gebruikt in het operationele proces;
 - b. het vaststellen van een verdeling van hoe het aantal te onderzoeken betrokkenen wordt geselecteerd.
2. Met een voor de toepassing van het betreffende risicoprofileringsalgoritme relevante frequentie, of bij substantiële wijziging, moeten de in artikel 7 gespecificeerde kwalitatieve toets en de in en artikel 8 gespecificeerde kwantitatieve toets worden doorlopen.
3. Indien het vermoeden van discriminatie vanwege gebruik van het risicoprofileringsalgoritme onverhoopt voorkomt, dan treft het bestuursorgaan aanvullende passende maatregelen om discriminatie te voorkomen.

Artikel 12. (transparantie en uitlegbaarheid)

1. In brieven en communicatie richting betrokkenen wordt melding gemaakt van het feit dat gebruik door het betreffende bestuursorgaan gebruik is gemaakt van een risicoprofileringsalgoritme. Tevens worden betrokkenen op hoofdlijnen op de hoogte gesteld van de werking van dit algoritme en welke persoonsgegevens hierbij verwerkt zijn.
2. Synthetische data van de doelpopulatie waarop een risicoprofileringsalgoritme wordt toegepast wordt gepubliceerd in een daartoe bestemd register.

Artikel 13. (beëindiging)

1. Wanneer blijkt dat een risicoprofileringsalgoritme niet voldoet aan vereisten uit deze wet, dan moet toepassing van het algoritme in kwestie door bestuursorgaan worden gestaakt. Er dienen verbeteringsmaatregelen te worden getroffen en de in artikel 7 gespecificeerde kwalitatieve toets en de in en artikel 8 gespecificeerde kwantitatieve toets moeten opnieuw worden uitgevoerd alvorens een risicoprofileringsalgoritme opnieuw in gebruik kan worden genomen.
2. Eenieder die aan een risicoprofileringsalgoritme onderworpen is kan in bezwaar tegen het gebruik van een risicoprofileringsalgoritme dat niet voldoet aan bovenstaande vereisten en de staking van de toepassing hiervan eisen.

§ 4. Rechtsbescherming

Artikel 14. (bestaande risicoprofileringsalgoritmen)

1. De datum waarop bestaande risicoprofileringsalgoritmes uiterlijk in overeenstemming met deze wet moeten zijn gebracht, wordt per koninklijk besluit vastgesteld.
2. Per koninklijk besluit kan worden bepaald dat delen van deze wet gefaseerd in werking treden.

Artikel 15. (bezwaar)

De verplichting tot het informeren over de mogelijkheid tot bezwaar, als bedoeld in artikelen 3:45 en 6:23 van de Algemene wet bestuursrecht, is niet van toepassing op selectieprocedures op basis waarvan brieven en beschikkingen verstuurd worden.

§ 5. Controle en toezicht op risicoprofileringsalgoritmen

Artikel 16. (toezichthouder)

1. Autoriteit Persoonsgegevens is wettelijk toezichthouder op hetgeen dat onder deze wet bepaald is;
2. De Functionaris voor gegevensbescherming heeft toegang tot de resultaten van risicoprofileringsalgoritmen en de resultaten van de in artikel 7 gespecificeerde kwalitatieve toets en de in artikel 8 gespecificeerde kwantitatieve toets.

Artikel 17. (inzage Staten-Generaal)

1. De verantwoordelijk bewindspersoon geeft een lid van een der Kamers der Staten-Generaal te allen tijde op zijn verzoek al dan niet vertrouwelijk inzage in de gedetailleerde werking van een risicoprofileringsalgoritme, de uitkomsten van de in artikel 7 gespecificeerde kwalitatieve toets en de in artikel 8 gespecificeerde kwantitatieve toets, en de in artikel 9 gespecificeerde onderbouwing van de objectieve rechtvaardiging;
2. De verantwoordelijk bewindspersoon voorziet in een mogelijkheid om op verzoek van een lid van der Kamers der Staten-Generaal de resultaten van de uitgevoerde kwalitatieve en kwantitatieve toets en de onderbouwing van de objectieve rechtvaardiging openbaar te publiceren, met eventueel gedeeltelijke beperkingen op basis van de Woo-uitzonderingsgronden.

Artikel 18. (last onder bestuursdwang)

1. De Autoriteit persoonsgegevens kan een last onder bestuursdwang opleggen ter handhaving van de bij of krachtens de verordening of deze wet gestelde verplichtingen;
2. De te betalen geldsom van een verbeurde dwangsom komt toe aan de Staat.

Artikel 19. (bestuurlijke boete aan overheden)

1. De Autoriteit persoonsgegevens kan in overeenstemming met het bepaalde in artikel 83 van de Algemene verordening gegevensbescherming een bestuurlijke boete opleggen aan een bestuursorgaan.
2. De bestuurlijke boete komt toe aan de Staat.

§ 6. Wijziging van andere wetten

§ 7. Slotbepalingen

CONCEPT